

ашық түсті бөлмеде болу қызықты, қараңғы түстерде орындалады – басады, ал ашық, нәзік – тыныштандырады.

Том Шрайтер шартты түрде адамдарды 4 түсті түрге бөлді, оларды адамның мінез-құлқы мен қалауы бойынша тануға болады. Егер сіз оларды қысқаша сипаттасаңыз, онда сары-көпшіл және жанашыр; көк – көңілді, импульсивті, жолдас; қызыл – туылған көшбасшы; жасыл – интроверттелген зерттеуші және ойшыл. Бұл бөлінудің мақсаты – сұхбаттасушыны білу және түсіну және онымен өз тілінде сөйлесу.

Жоғарыды баяндалғанды қорыта келе айтарымыз – әрбір адамда, бірегей тұлға ретінде, барлық түрлерін біріктіруге және бір-бірімен байланыстыруға болатындығы анық, бұл даралықты тек түстермен өлшеуге болмайды. Бірақ түстердің мағынасы, олардың адам физиологиясы мен психологиясына әсері, түс қалауы мен сипатының өзара байланысы туралы ақпаратпен сіз өзіңізді, сұхбаттасушыңызды жақсырақ біліп, өміріңізді, денсаулығыңыз бен қарым-қатынасыңызды шынайы қалауыңыз бен қажеттіліктеріңізге сәйкес «реттей» аласыз.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Ефимов А.В. Цветографика. Монография, –М.: Искусство, 2005, –192 с.
2. Бегімбай К.М. Тұстану. Оқу құралы. –Астана: ЕҰУ, 2017. – 82 б.
3. Бирюкова Н.В.«Цвет в дизайне интерьера».–М.: Искусство, 2016, –72 с.
4. <http://www.hintfox.com/article/vlijanie-tsveta-na-emotsionalnoe-sostojanie-cheloveka.html>
5. <https://massaget.kz/layfstayl/bilim/zharatylystanu/11633/>
6. <https://kk.wikipedia.org/wiki>
7. <https://basicdecor.ru/blog/post/emotions-cvet/>

ӨОЖ 001.1

ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯ

Копеева Әйгерім Қонақбайқызы

aigerka_respect@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразиялық Ұлттық университеті, 7М02121 – «Дизайн» ББ 1курс магистранты, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – т.ғ.к., доцент м.а. Байжанова Ж.Б.,
п.ғ.к., профессор Садыкова Ж.М.

Адамзат баласы өзінің даму тарихы кезеңінде қоршаған әлемді танып-білу барысында, сонымен қатар оны игеру саласында бірнеше тәсілдері менгерген. Сондай тәсілдердің біріне сөзсіз әрине ғылымды жатқызуымызға болады. Ғылым – әлеуметтік прогрестің қуатты қозғалтқышы болып табылады. Бұл біздің өмір жасымызды ұзартуға, денсаулығымызды бақылап отыруға және оны нығайтуға мүмкіндік береді, соның арқасында біз ауруларды емдеуге және ауырсынуды жеңілдететін дәрі-дәрмектер жасай аламыз, ол өзімізді сумен қамтамасыз етуге, негізгі қажеттіліктерді, соның ішінде тамақ пен энергияны қанағаттандыруға көмектеседі. Ғылым сонымен қатар біздің өмірімізді қызықты ете түседі, ол бізге көптеген ойын-сауық құралдарын, соның ішінде спорт, музыка болсын және коммуникациялық технологиялардың соңғы жетістіктерін пайдалануға мүмкіндіктерін беріп жатыр. Ең бастысы, ғылым бізге ақыл-ой үшін көп пайдасын береді. Ғылым – негізінен қоғамның рухани мәдениетінің құрамдас бөлігі болып табылады. Адамның дамуы тарихының белгілі бір кезеңдерінде ғылым дами келе, қоғамдық сананың дербес формасына айнала түседі. Себебі, қоғамдағы сан-салалы мәселелер көп жағдайда ғылымның араласуымен шешілетіні бәрімізге мәлім дүние [1].

Ғылымның адам өміріндегі орны мен рөлін түсіну осы уақытқа дейін аяқталмаған күрделі процесс. Бұл процесс қиыншылықтар мен қайшылықтардың, талас-тартыстың, күмәнді сұрақтардың, көптеген жаңа мәселелердің пайда болуымен ерекшеленеді. XX ғасырдың 20-шы жылдарында ғана «ғылымтану» атты жаңа дәуір – ғылымның зерттеуге бағытталған мәні мен

ерекшеліктерін, сонымен бірге оның дамудағы және қолдануғы механизмдерін қарастыратын, ғылымның білім жүйесі, әрі ерекше әлеуметтік институт ретінде даму заңдылықтары пайда болады.

Ең алғашында ғылымтанушылардың назар аударған мәселесі - латын сөзінің этимологиясы «Scienīia» атты сөзі «білім» деген сөзінің баламасы. Ал кез келген білімнің ғылым емес екендігі белгілі. Білім - адамзаттың әр қилы тіршілік ету сферасынан: қарапайым өмірден, саясаттан, экономикадан, өнерден тағы басқа жағдайлардан алынады. Ғылым – ол тәжірибе арқылы анықталған нақты дәлелдемелер мен логикалық заңдарға сүйенетін қорытындылар негізі. Бұл әлемнің субъективті элементі болғандықтан, бір-бірін толықтыра отырып, мәдениеттің құрамдас бөліктері табиғат пен адамзат арасында байланыстырушылық болып табылады [2].

Ең алдымен қайта өрлеу дәуірі кезеңінен бастайтын болсақ, ғылым дінді артта қалдырып, адамзаттың дүниетанымында жетекші орынға ие болған. Егерде бұрындары шіркеу иерархтары ғана белгілі бір дүниетанымдық пайымдаулар жасай алатын болса, кейінірек бұл рөл толығымен ғалымдар қауымдастығына өтеді. Ғылыми қауымдастық қоғамға өмірдің барлық салаларында ережелер енгізуді талап етті, ғылым ең жоғары билік және шындықтың өлшемі болды. Бірнеше ғасырлар бойы жетекші, негізгі қызмет, адам қызметінің әртүрлі кәсіби салаларын цементтеу ғылым болды. Бұл ғылым ең маңызды, негізгі институт болды, өйткені онда әлемнің біртұтас бейнесі де, жалпы теориялар да қалыптасты және оған қатысты жеке теориялар мен қоғамдық практикадағы кәсіби іс-әрекеттің тиісті пәндік салалары ерекшеленді. Қоғам дамуының орталығы «Ғылыми білім» болды, ал бұл білімді өндіру материалдық және рухани өндірістің басқа түрлерінің мүмкіндіктерін анықтайтын негізгі өндіріс түрі болды.

Бүгінгі кезде қазіргі қоғамдағы ғылым негізінен адам өмірінің көптеген салаларында маңызды рөлді атқарады. Ғылымның даму деңгейі қоғам дамуының негізгі көрсеткіштерінің бірі және бұл мемлекеттің қазіргі дамуының көрсеткіші. Адам айналасындағы барлық нәрсе – ол ғылымның жетістігі. Қазіргі ғылымның таңғажайып мүмкіндіктерін айта берсек таусылмайды. 1904 жылы Никола Тесла бір кездері «Адам өз ойын ең алыс қашықтыққа жібере алады» деген мәлімдеме жасаған болатын. Сол мәлімдеме бір ғасыр ішінде мүмкін нәрсе болып шықты. Қоғамды ақпараттандыру соншалықты жоғары деңгейге жеткені соншалық тіпті адам кез-келген ақпаратты интернеттен таба алады. Қазір әрбір үйде және кеңседе компьютер мен қоса интернет те бар. Олар соншалықты қарапайым болғандықтан, адам оларды қолдану барысында оның қауіптерінде ұмытып кетеді. Компьютер - сәулелену мен өрістердің бірнеше түрінің көзі. Стационарлық компьютерлер мен ноутбуктар мониторларының катодты сәулелік түтігі иондаушы сәуле шығаратыны да рас. Кез-келген басқа электр аспаптары сияқты, компьютерде электромагниттік сәуле шығаратынын көбіміз біле бермейміз. Компьютерге кіретін барлық құрылғылар мен қосалқы электр жабдықтары күрделі электромагниттік өрісті құрайды. Электромагниттік сәулеленудің әсері туралы қазіргі заманғы зерттеулер оның адам денсаулығына тигізетін зияны туралы айтып ескертіп жатады. Алайда ғылым қазіргі кезеңдегі ғылыми қауымдастық құрылымында жаңа салалар құра отырып, осындай мәселелерді шешуге тырысып бағуда [3].

Эргономика ғылымын айтып кетсек, ол жалпы адамды компьютермен және басқа машиналармен өзара әрекеттесу арқылы зерттеп беретін ғылым. Эргономика адамның жұмысын жан-жақты қарастырып, көптеген ғылыми пәндерді біріктіреді, оларға физиология, психология және т.б. ғалымдар компьютерде жұмыс істеуге байланысты адам ағзасына жүктемені азайту жолдарын табуға тырысуда, сондықтан да мінсіз және қауіпсіз техниканы құру төңірегінде жұмыс атқарылып жатыр.

Жалпы медицина, биология, генетика, эмбриология салаларының дамуы арқасында адамзат көптеген ауруларды жеңуге арналған "антидот" дәрмегін ойлап тапты. Біздің өз ата-бабаларымыз ХХІ ғасырда адам ағзасында жұмыс істемейтін пациенттермен алмастыру үшін жаңа адам ағзаларын өсіру мүмкін болады деп елестете алмаған.

Сол сияқты химия мен физиканы алсақта олда бір орында тұрмайды. Бұл ғылымдар екі бағытта дамуға - іргелі ғылымдар және қолданбалы ғылымдар ретінде.

ХХІ ғасырда адамзат жер шарының барлық кеңістігін игеріп, иеленіп жатыр. Біз әртүрлі елдерде, әртүрлі жерлерде өмір сүреміз, демек, әр елдің табиғи жағдайлары мен климатының өзіндік ерекшеліктері бар екені сөзсіз. Көптеген елдерге табиғи апаттар үнемі қауіп төндіреді. Өкінішке орай, табиғи ресурстардың тапшылығы өзін барған сайын сезінгендей.

Сондықтан география, геология, энергетика және топырақтану сияқты ғылымдардың маңызы өте ерекше құбылыс. Әр түрлі білім салаларындағы бұл ғылымдар қоғамды табиғи апаттардан сақтандыруға, адамзатқа күнделікті қажет энергия мен минералдардың баламалы көздерін табуға тырысады [4].

Қазіргі уақытта елдердің әл-ауқаты олардың ғылым саласының жағдайына тікелей байланысты. Ғылыми зерттеулерге елеулі назар аударатын, ғылымды қажет ететін жаңа технологияларды табысты игеретін, бұл үшін жеткілікті қуатты қаржылық, ақпараттық, өндірістік, зияткерлік құралдарды ұсынатын елдер ғана қазіргі саяси-экономикалық жарыста көш бастап, әлемдік аренада жетекші орындарды алатыны бәрімізге белгілі. Қазіргі қоғамды ғылымсыз басқару ол мүмкін емес, ғылымның дамуы қоғамның әлеуметтік құрылымын өзгертіп жатыр. Бүкіл әлем бойынша ақыл-ой жұмысымен айналысатындар санының өсуі және физикалық еңбекпен айналысатын адамдар санының азаюы байқалады.

Ғылым өзі негізінен адамға тікелей білім арқылы әсер етеді. Ғылыми еңбектер мен жетістіктерді зерттеу балалардың дамуына, олардың білімді тұлға ретінде қалыптасуына ықпал жасайды. Қазіргі білім беру үдерісінің негізінде әлемнің ғылыми көрінісі бар.

Ғылыми дүниетаным қалыптасу жүйесі негізінен жеке тұлғаны қалыптастыру кезінде маңызды рөл атқаратын білім беру жүйесінің арқасында да дүние есігін ашқан. Білім мен ғылым заманауи жоғары білімді мамандар даярлауға ат салысатын салалар жүйесі.

Ғылым әдетте әлем туралы, оның ішінде адамның өзі туралы объективті білімді өндіруге арналған жоғары мамандандырылған қызмет ретінде қарастырылады.

Қоғам мәдениетінің маңызды нысандарының бірі ол әрине ғылым, ал оның дамуы адамзат өмірінің барлық салаларын жаңартудың маңызды факторы. Қазіргі ғылым адамның дүниетанымын қалыптастырады, техникалық прогреспен тығыз байланысты, қоғамның даму болжамдарын құруға және бағдарламалар жасауға, адамзат алдында тұрған мәселелерді шешуге көмектеседі.

XXI ғасыр жалпы жаңа технологиялар дәуірі деуге болады. Адамзат өмір сүру салтын жеңілдету барысында барынша талпынған сайын жаңа технологиялар дүниеге келіп жатыр. Яғни, адам бір ғана түймешікті басу арқылы бүкіл әлемді басқара алады. Смартфон мен компьютердің соңғы шығарылған үлгісін меңгеріп болам дегенше жаңа технологиядағы үлгісі шығып үлгеруде [5].

«Ғылымы жоқ елдің болашағы бұлыңғыр» деген қанатты сөзді Әл-Фараби бабамыз бірнеше ғасыр бұрын айтып кетсе де, өзектілігі әр ғасырда жойылған жоқ. Қазіргі жаһандану заманында ғылымның дамуы – әрбір мемлекеттің дамуына септігін тигізетін маңызды фактор. Ақиқатын айтсақ, Қазақстанда ғылымды дамыту саласы кенжелеп қалған. Білім және ғылым министрлігі бұл бағытта жүйелі саясатты жүргізіп отыр дегенмен, нәтиже әлі байқалмайды. Әлеуеті әлсіреген ғылымды дамытуға бірнеше уақыт керек. Әйтсе де, зерттеу институттары мен ұйымдарда жаңа буын ғалымдары енгізген технологиялар мен зерттеулер баршылық.

Қазіргі әлемде ғылым мен технологияның рөлі аса маңызды. Біздің өміріміз барлық салаларында ғылым мен технологиямен тығыз байланыста. Шын мәнінде біз күнделікті өмірімізді технологиясыз елестете алмаймыз. XXI ғасыр ғылым мен технологияның дамып, жаңа белеске шыққан кезеңі десек, артық болмас. Бұның себебі, бүгінгі таңда ғалымдар күн сайын технология әлемінде түрлі жаңалықтар ашып, тіпті адам өмірін жеңілдететін адамға ұқсас роботтарды дүниеге әкеп, жасап жатыр. Бүгінгі үдемелі жаһандану кезеңінде, әлем күрделі технологиялық серпінді өзгерістердің табалдырығында тұр. Өмірге бұрын-соңды кездеспеген материалдар, тұрмыс бұйымдары, өндіріс құралдары, қалдықсыз, қауіпсіз қуат көздері келе жатыр [6].

Қорытындылай келе біздің күнделікті өміріміздегі әрбір сала болсын, ғылым және технология арқасында үлкен жетістіктерге қол жеткізудеміз. Қазіргі заманғы технологиялар жеке адамның ғана емес, бүкіл қоғамның өмірінің ажырамас бөлігіне айналды. Қазіргі технологиялық прогрестің жетістіктерін пайдаланбайтын кәсіпорынды елестету өте қиынға түсетіні рас. Қазіргі заманғы ғылыми технологиялардың негізгі міндеті - бұл әркімнің күнделікті өмірінен бастап өнеркәсіптік өндірісте, аграрлық секторда және бизнесті ілгерілетуде әзірлемелерді енгізуге дейінгі адам қызметінің барлық салаларын дамытуда жаңашыл, тиімді шешімдерді енгізіп жатыр. Сонымен қатар, заманауи ғылыми технологиялардың негізгі бағыттары әртүрлі биотехнологияларды құру, медицина мен фармацевтиканы дамыту болып табылады. Бүгінгі күні технология барлығына дерлік

қол жетімді. Көптеген адамдар технологиялық құрылғы болып табылатын смартфонға ие екендігін білеміз. Осының арқасында технологиялық құрылғыларды қолдану іс жүзінде қажет болып жатыр. Шындығында, технология адамдардың ұйымдарына сіңіп кеткені соншалық, кейбір авторлар тіпті бұны қазіргі қоғамның жүрегі деп айтып жатады. Технология мен адам өмірін бөліп ажырату мүмкін емес, олар өзара тәуелді элементтер болып кеткен. Адамдар технологияны қарым-қатынас жасау, саяхаттау, білім алу үшін қолданады, қысқасы өмірімізді жеңілдетеді.

Тағыда сонымен бірге дәл сол адамдар қоғамдағы байқалатын қажеттіліктерге негізделген технологиялық жетістіктерді шығарып жатыр. Технологиялар адами ұйымдардың дамуында іргелі рөл атқарады, өйткені ол күнделікті өмірдің басқа аспектілерімен қатар экономикаға, білімге, өндіріске, адамдар арасындағы қатынастарға араласып және соны қалыптастыру үстінде.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Букки, Массимиано (2004). [Қоғамдағы ғылым: ғылымның әлеуметтік зерттеулеріне кіріспе](#). Маршрут. б. 168.
2. Взаимосвязь наук. Теоретические и практические аспекты. - М. Наука , 1985.
3. Гайденок П. П. Эволюция понятия науки: становление и развитие первых научных программ. – М.: Наука, 1980. – 566 с.
4. Агацци Э. Моральное измерение науки и техники. М., 1998.
5. Беренан, П. (1977). Технология әлеуметтік және саяси құбылыс ретінде. Wiley & Sons.
6. Местен, Э.Г. (1970). Технологиялық өзгеріс: оның адамға және қоғамға әсері. Гарвард университетінің баспасы.

ӘОЖ 712. 41.3

ТҮСТІҢ ГРАФИКАЛЫҚ ДИЗАЙН САЛАСЫНДА ҚОЛДАНЫЛУЫ

Қайырбек Ақтоты

serikovnaktoty@mail.ru

Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУнің «Дизайн және ИГ» кафедрасының студенті,

Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Бегімбай К.М.

Қазіргі заманғы дизайн салаларында түстерді қолданудың әртүрлі ағымдары қатар кездесуде. Адамзат қоғамының дамуына байланысты адамның қоршаған ортаға деген көз қарасы елеулі өзгерістерге ұшырап отырғанын дизайн тарихы пәніндегі тарихи шолудан білеміз. Адам талғамымен бірге түске деген көзқарастары да өзгеріп отыратыны заңдылық. Тас дәуірінде адам тек табиғи түстерді ажырата білсе, әртүрлі технологиялардың дамуына байланысты бояулардың пайда болуы қоршаған заттық ортада түстерді белгілі бір ұғымдарға байланысты қолдану кезеңі пайда болды. Атап айтқанда діни көзқарастарға тікелей байланыты түстерді қолдану жүйелері әртүрлі діни ағымдарға тиесілі конондарды, яғни міндетті түрде ұстануға тиіс ережелерді қолдануды бақылау орта ғасырға тән құбылыс екені бәрімізге мәлім. Сонымен қатар әр халықтың дәстүрлік сенім нанымында қалыптасқан түстерге деген көзқарастар осы күнге дейін өміршеңдіктің дәлелі болып отыр. «Этностиль» деп аталатын заманауи дизайндық ағымдар осы күндері қайтадан жанданып, дизайнның әртүрлі салаларында кең қолданыс табуда. Дизайндағы этностиль дегеніміз – ұлттық нақышты заманауи дизайн салаларында қолдану әдісі.